

KARS'TA YEREL BASIN (1980-2000)*¹

LOCAL PRESS IN KARS (1980-2000)

Mustafa ELİŞ**

Nebahat ARSLAN***

Makale Bilgisi/Article Info: Geliş/Received:07/06/2021 Düzeltme/Revised: 17/06/2021 Kabul/Accepted: 17/06/2021

Araştırma Makalesi/ Research Article

Atıf / Cite as: Eliş, M. & Arslan, N. (2021). Kars'ta yerel basın (1980-2000). *Bellek Uluslararası Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), 70-86. <https://dx.doi.org/10.52735/bellek.948928>

ÖZ

Yerel Basın, ülkenin çeşitli yörelerinde özellikle büyük kentler dışındaki yerleşim birimlerinde, il ilçe ve beldelerde, günlük haftalık ya da daha fazla aralıklarla yayımlanan, yayınladıkları yörenin haberlerini veren, sorunları dile getiren, halkın isteklerini ilgililere aktarmayı hedefleyen yazılı basın organlarıdır. Yerel basın dendiğinde akla içerik olarak bir bölgeye dair haberlerin yer aldığı gazete ve dergiler gelmektedir. Bunların görevi anlamlı bir çerçeve içinde günün olaylarını doğru, tam ve mantıklı bir biçimde topluma sunmaktır. Bu bağlamda Kars'ta yerel basın Varlık Gazetesiyle 24 Ağustos 1921 tarihi ile başlayıp günümüze kadar devam eden yüzyıllık bir süreci ve köklü bir geçmişi ifade etmektedir. Kars'ın Kurtuluşunu müteakip başlayan basın faaliyetleri, çeşitli gazete ve dergilerin yayınlanmasına yol açmış, özellikle 1950 sonrasında merkez ve ilçelerinde gazete sayılarında artış görülmüştür.

Bu çalışmada; 1980 sonrasında Kars yerel basınında çıkarılan gazete ve dergilerin ilk yayın tarihlerine göre bir tasnifi yapılarak incelenmiştir. Konunun bütünlüğü açısından da daha önce yapılmış olan basınıla ilgili çalışmaların devamı niteliğindedir. Kars'ta 1980-2000 yılları arasında daha önce yayınlanmaya başlayan ya da bu tarih aralığında yayınlanan merkezde 13, Kars'ın ilçeleri olan Ardahan, Kağızman, Iğdır ve Sarıkamış'ta birer olmak üzere toplam 17 yerel gazete faaliyetlerini sürdürmüştür. Bu çalışma yapılırken gazetelerin Kars İl Halk Kütüphanesinde bulunan nüshaları incelenmiştir. Bu dönemin en dikkat çeken özelliği 1980 İhtilali sonrasında yayınlanan gazetelerin nüshalarına Kars İl Halk Kütüphanesinde 1982'den itibaren ulaşılmıştır.

Çoğu bu dönemde yayınlanan Kars yerel basınıni oluşturan gazetelerden Hüryurt, Halk, Serhat Kars, Ölçek, Önder, Kars Haber, Kars Postası, Bora, Denge, Gündem, Kars Manşet, Objektif ve Kars Siyaset Gazeteleri 5 Aralık

* Bu araştırma sürecinde; TR Dizin 2020 kuralları kapsamında “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesinde” yer alan tüm kurallara uyulmuş ve yönergenin ikinci bölümünde yer alan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemlerden” hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Ayrıca bu araştırma “Etik Kurul İzni” gerektirmeyen bir çalışmadır.

¹ Bu çalışma, Mustafa Eliş'in “Kars Basın Tarihi” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Şef; Kars Valiliği, Kars/Türkiye, mustafa_elis@hotmail.com

ORCID: 0000-0002-7776-2084

*** Doç. Dr.; Kafkas Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Kars/Türkiye, nebahatarслан@hotmail.com

ORCID: 0000-0002-2500-4564

2016 tarihinde aldıkları bir kararla Denge ve Manşet gazeteleri adı altında birleşerek, yayın hayatına devam etmektedirler.

Anahtar Kelimeler: Kars, Yerel Basın, Hüryurt, Yeşil Iğdır, Sarıkamış'ın Sesi.

EXTENDED SUMMARY

When the press is mentioned, newspapers are the first thing that comes to mind. "Gazete", which is the Turkish word for newspaper, comes from the Italian word "Gazetta". Newspapers have emerged from humans' natural curiosity about the goings-on in their environment and around the world. Throughout history, humanity has been making efforts to receive news and therefore the service for communicating news has been steadily improved. Initially received and spread in person, news has come to be written in the course of time. Communication is an essential condition for human beings to survive in physical, social and psychological terms. Human communication takes place in social, economic and cultural structures from families to international companies, organized in various scales. Mass media and especially newspapers are important social institutions about a nation's financial, cultural and political life. The press institution has emerged because human beings wanted to learn the goings-on in their environment and around the world, and to communicate what they learned or thought.

One of the biggest steps in the development of local press was the formation of provinces through administrative arrangements made during the tanzimat reform era. The most important cultural innovation in that period was the establishment of a printing house in each province. Provincial printing houses began to operate pursuant to Article 7 of the Provincial Reform Law dated 7 November 1864. This made it easier to publish books or magazines in each province. As understood from the arrangements, provincial printing houses and newspapers both announced official notifications and also supported local government operations. The establishment of provincial printing houses gave birth to local journalism and created a connection between the rulers and the ruled.

As Kars came under Russian domination upon the Ottoman-Russian War of 1877–1878, it failed to benefit from this opportunity but a newspaper named "Kars" was published in Russian language during the Russian control. The local press activities in the region that began with the newspaper *Saday-ı Millet*, which was published in Batumi during the years of National Struggle, continued with *Varlık* newspaper, which began to be published under Kazım Karabekir's leadership in Kars on 25 August 1921 following Kars liberation on 30 October 1920. From 1929, this newspaper was followed by *Kars* newspaper, which was described as the official press of the province. The magazine named *Doğuş*, which began to be published by Kars Halkevi (Kars People's House) in 1933, enabled to bring to light all the cultural and social riches of the region.

After 1950, not only local press showed development in central Kars but also many newspapers were circulated in its districts. The circulation of two humour newspapers, *Ayhavar* in Kars and *Fırıldak* in Iğdır district, is noteworthy. Between 1950 and 1980, which was the most dynamic period for the local press of Kars, the number of daily newspapers was eight to ten including central Kars and its districts. *Ekinci*, *Serhat*, *Birlik* and *Kars Demokrat* newspapers were among them. The number of circulating newspapers and magazines decreased following 1960 but progress in the quality of news and publication continued. *Kars Eli* magazine, which was launched by Kars Halkevi, upon its re-opening after the Coup of 1960, and Kars Public Education Centre, was a versatile example of local press.

The present study made a classification of the newspapers and magazines that circulated as a part of Kars' local press following 1980 in the order of their dates of first publication. In terms of its subject, it is a continuation of the studies that were conducted previously regarding the press. A total of 17 local newspapers, including 13 in central Kars and one each in the districts of Ardahan, Kağızman, Iğdır and Sarıkamış, were circulated between the years of 1980 and 2000. For conducting this study, the copies of these newspapers found in the Provincial Public Library of Kars were examined. The most noteworthy characteristic of this period is the fact that the copies of the newspapers that circulated after the Coup of 1980 have been accessible in the Provincial Public Library of Kars since 1982. Most of the newspapers that were published between 1980 and 2000 have continued to this day by merging under two newspaper names upon a decision they subsequently made.

Keywords: Kars, Local Press, Hüryurt, Yeşil Iğdır, Sarıkamış'ın Sesi.

GİRİŞ

İnsan, çevresinde ve dünyada olup bitenleri öğrenmek ve öğrendiklerini, buna ilave olarak düşündüklerini başkalarına duyurmak ihtiyacı duymaktadır. İnsanın doğasında var olan

bu ihtiyacın giderilmesi için yapılan çeşitli teşebbüsler “*Basın Müessesesi*”nin doğmasına sebep olmuştur.²

Basın, günlük ya da haftalık, olarak, güncel olaylara ilişkin bilgileri içeren yayınların bütünüdür. Genellikle günlük basın ürünlerine gazete, haftalık, on beş günde bir veya aylık yayınlanan basın ürünlerine de dergi denilmektedir.³ Haberleri ve fikirleri toplama, yayma, diğer deyimle başkalarına ulaştırma sanatının, bugün bütün dünyada kullanılan müşterek adı, “*Gazetecilik*”, bu meslek ve sanatın icrasını mümkün kılan müessese de “*Basın*’dır”.

Basın denilince aklımıza ilk gelen yayın gazeteler olmaktadır. Yaygın kullanım alanı olan gazete, İtalyanca “*Gazetta*” sözcüğünden gelmektedir.⁴ Gazete, insanın yaşadığı çevreden dünyanın tamamında meydana gelen olaylara, var olan merakından doğmuştur. İnsan, tarih boyunca sürekli haber almaya çalıştığı için tarih içerisinde haber ulaştırma hizmeti sürekli gelişmiştir. Başlangıçta ağızdan öğrenilen ve ağızdan ağza yayılan haber, zamanla yazılı hale dönüşmüştür.⁵ İletişim, insanın fiziksel, toplumsal ve psikolojik varlığını sürdürmesinin zorunlu koşuludur. İnsan iletişimi aileden uluslararası firmalara kadar değişen ve çeşitli yoğunlukta örgütlenmiş sosyal, ekonomik ve kültürel yapılarda olmaktadır. Kitle iletişim araçları, özellikle gazeteler ülkenin ekonomi, kültür ve siyasal hayatıyla ilgili önemli toplumsal kurumlardır.⁶ İnsan, çevresinde ve dünyada olup bitenleri öğrenmek ve öğrendiklerini ya da düşündüklerini başkalarına duyurmak istemesi sebebi ile basın yayın müessesesi ortaya çıkmıştır.⁷

Gazeteleri mümkün kılan matbaa olmuştur. XV. yüzyılda matbaa icat edilip Avrupa’da yayıldıktan sonra gazetelerin basımı için geniş imkânlar ortaya çıkmış bulunuyordu.⁸ Osmanlı Devleti’nde matbaa batıya göre gecikmiş 1729’da kullanılmaya başlamıştı.⁹ Basının gelişmesi ile birlikte birçok matbaa kurulmuştur. Bununla birlikte özellikle yerel basının faaliyet göstermesi, her vilâyette matbaa kurulması, matbaacılığın yayılmasına ve tanınmasına yardımcı olmuştur.¹⁰

Tanzimat dönemine gelindiğinde vilâyetlerin oluşturulması sürecinde, kültürel alanda yapılan en önemli yenilik, her vilâyette bir matbaanın kurulmasıdır. 7 Kasım 1864 tarihli Vilâyet Nizamnamesinin yedinci maddesine göre vilâyet matbaası mektupçunun idaresine verilmiştir. Düzenlemelerden anlaşıldığı üzere vilâyet matbaa ve gazeteleri, resmi bildirimleri duyurmakla birlikte, yerel idarenin uygulamalarını da desteklemişlerdir. Vilâyet matbaalarının kurulması, yerel gazeteciliğinin doğmasını sağlarken, yönetenler ile yönetilenler arasında da bir bağ oluşturmuşlardır.¹¹

II. Meşrutiyet dönemindeki Osmanlı basınının ise daha serbest hareket ettiğini ve bu dönemde basın yayın hayatının yeniden canlandığını görüyoruz. 24 Temmuz 1908’de II. Meşrutiyet’in ilanı ve Kanun-i Esasi’nin yeniden yürürlüğe konması ile basında yeni bir dönem açılmıştır. Her eğilimden gazete ve dergilerin yayımlandığı bu dönemde gazete imtiyazı olanları

² Enis Şahin, *Sakarya Basın Tarihi 1919-2004*, Sakarya Gazeteciler Cemiyeti Yayını, İstanbul, 2005, s. 5.

³ M. Nuri İnuğur, *Basın ve Yayın Tarihi*, İstanbul, 1958, s. 19.

⁴ A. Rıdvan Bülbül, *Genel Gazetecilik Bilgileri*, Nobel Yayın, Konya, 2000, s. 1.

⁵ Ercan Haytoğlu, *Denizli Basın Tarihi (1909-2009)*, Pamukkale Üniversitesi Yayınları, Denizli, 2010 s.1.

⁶ İrfan Erdoğan, *Türkiye’de Gazetecilik ve Bilim İletişimi Yapısal Özellikler Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, Kırkinci Yıl Kitaplığı, Ankara, 2007, s. 9-12.

⁷ H. Refik Ertuğ, *Basın ve Yayın Hareketleri Tarihi*, İstanbul, 1970, s. 5-6.

⁸ E. Şahin, *Sakarya Basın Tarihi*, s. 6.

⁹ Orhan Koloğlu, “Osmanlıdan Günümüze Türkiye’de Basın”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, (1994), 2. bs. C. VI, İstanbul, s. 6.

¹⁰ Osman İbrahimov, “Osmanlı Devleti’nde İlk Basın Yayın Faaliyetleri ve Tuna Gazetesi”, *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 5, Kars 2016, s. 82-94.

¹¹ Uygur Kocabaşoğlu ve Ali Birinci, “Osmanlı Vilâyet Gazete ve Matbaaları Üzerine Gözlemler”, *Kebikeç İnsan Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, S. 2, Ankara 1995, s. 102-103.

sayısı iki yüzü geçmiştir. II. Meşrutiyet'in ilanından 1918 sonuna kadar on buçuk yıllık bir dönem içinde 918 gazete ve dergi çıkarılmıştır.¹²

I. Dünya Savaşı sonrasında devletin geçirdiği zor günlerin arkasından basın tekrar canlanmıştır. Milli Mücadele döneminde basın oldukça olumlu bir şekilde milli davaya katkıda sağlamıştır.¹³

1. Cumhuriyet Dönemi Kars Yerel Basını

Kars ile ilgili yerel kayıtlara ilk olarak Erzurum Vilayet Salnamelerinde rastlanmaktadır. Erzurum'da çıkarılan Salname-i Vilayet-i Erzurum 1870'den itibaren her yıl düzenli olarak çıkarılmış ve Kars, kaza ve nahiyeleriyle ilgili çok ayrıntılı bilgiler vermektedir. Bu salnameler 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbine kadar düzenli olarak çıkarılmıştır. Salnamelerde bütün devlet görevlilerinin adını, Müslüman ve Hıristiyanların erkek nüfusu, köy, dükkân, han, hamam, camii, medrese ve mekteplerle buradaki talebe sayıları, merkezdeki esnaf, dokumacılık ve sancaktaki madenler, çermikler, en ünlü ziyaret yerleri ile ırmak ve göller hakkında değerli bilgiler vardır.¹⁴

1883'te kurulan vilayet matbaasında, Kars'ın Rus hâkimiyetine geçmesiyle birlikte, "Kars" adlı gündelik Rusça bir gazete çıkarıldı.¹⁵ Bu bölgede 1883-1917 yılları arasında çıkarılan gazete 1905 yılına kadar günde 300 tane, o yıldan sonra da daha çok sayıda basılmaya başlanmıştır. Bu Rus gazetesinin amacı ilk olarak Rusların buraya yerleştirdiği Molokon, Tokhobor, Khokhol gibi Rus kolonilerini ve sonrada Ermeni, Rum, Nemis, Alman ve Asuri gibi Hıristiyan muhacirlerin refahı için gerekenleri ve dileklerini yerine getirerek yeni yerleşme bölgeleri ve idareye karşı olumlu tutumlarını kazanmaktır. Daha sonrada sayısız zulümle keyfi idare yüzünden adı geçen yabancıların Türk topraklarına yerleştirilmesini kabullenemeyen ve Ruslara karşı belli bir duruşları olan Kars'ın yerli ahalisi olan Türkleri, Rus okul ve idaresine alıştırmaktır.¹⁶

Milli Mücadele sırasında Kars'ta bölge halkının sesini duyurabilmek için ise Kars, Ardahan ve Batum'u içine alan Cenub-i Garbi Kafkas Hükümeti'nin Batum'da "*Saday-ı Millet*" gazetesini çıkardığı görülmektedir. Saday-ı Millet Gazetesi Memişoğlu Hoca Necati tarafından çıkarılmıştır. Batum'da çıkarılan gazete haftada üç defa yayınlanmıştır.¹⁷

Kars ve çevresinin anavatana katılması neticesinde bölgede hemen basın faaliyetlerinin başladığını görmekteyiz. Kazım Karabekir Paşa'nın öncülüğünde çıkarılmaya başlayan "*Varlık Gazetesi*" ile birlikte Kars'ta yerel basın başlamıştır. Ruslardan ele geçirilen matbaa, Kolordu bünyesinde Sarıkamış'a taşındıktan sonra, "*Varlık Evi*" adlı bir matbaa oluşturulmuş ve matbaanın harfleri İstanbul'dan getirilmiştir. Bu matbaada 25 Ağustos 1921'den sonra "*Varlık*" adıyla haftada iki kez yayınlanan bir gazete çıkarılmaya başlanmıştır. "*Varlık Birlikte Yaşar*" başlığının altında "*Milletin Uyanmasına Çalışır, Siyasi, İçtimai, İlmi, Ahlaki, Edebi*" gazetedir şeklinde bir açıklama vardır. Mesul müdürlüğünü Yusufzade Yusuf Bey yapmıştır. Kazım Karabekir Paşa'nın gayretleriyle dört yıl Sarıkamış'ta daha sonra Erzurum'da toplam sekiz yıl boyunca çıkarılan bu gazete halka farklı alanlarda haberler ve bilgiler vermiştir.¹⁸

Kars yerel basını başlangıçtan yani Varlık Gazetesi'nden başlayarak günümüze kadar üç döneme ayırmak mümkündür. Birinci dönem 1921-1950, ikinci dönem 1950-1980 ve

¹² Zekai Güner, *Milli Mücadele Başlarken Türk Kamuoyu (Basın, Siyasi Partiler, Cemiyetler)*, Ankara 1999, s.12-13.

¹³ Y. Özkaya, *Milli Mücadele'de Atatürk ve Basın (1919-1921)*, s. 47.

¹⁴ Nebahat Arslan ve Süleyman Tekir, *Kars Basın Tarihi (1921-1980)*, s. 5.

¹⁵ Nahçıvan Ansiklopediyası, 2. Cilt, Nahçıvan, 2005, s. 296.

¹⁶ *Doğuş Dergisi*, "Haziran- Temmuz 1940", S. 13(54),14 (55), s. 29-30.

¹⁷ N. Arslan ve S. Tekir, *Kars Basın Tarihi*, s. 7-8.

¹⁸ Nebahat Arslan, "Kars'ta Yerel Basın", *Folklor Edebiyat Dergisi*, S. 65, Ankara 2011, s. 64-65.

üçüncü dönem 1980 ve sonrası. Birinci dönemde Varlık Gazetesi, Yeşil Yuva Dergisi, Kars Vilayet Gazetesi ve Kars Halkevinin çıkardığı Doğu Dergisi çıkarılmıştır.

İkinci dönem ise 1950 yılından itibaren başlamıştır. Bu dönemde yayınlanan gazete ve dergilerin sayısında çoğalma olduğu görülmektedir. 1980 yılına kadar devam eden bu süreçte Kars merkez ve Iğdır, Sarıkamış, Ardahan ve Kağızman kazalarında birçok gazete çıkarılmıştır. Bu dönemde en dikkat çeken şey, günlük siyasi gazetelerin yanında Kars ve Iğdır'da birer tane mizah gazetesinin çıkarılmasıdır. Ayhavar ve Fırıldak adlı bu gazeteler diğer günlük gazetelere göre oldukça farklı bir üslup kullanmışlardır. Bu dönemde günlük olarak çıkarılan gazetelerin sayısı merkez ve kazalar dâhil olmak üzere sekiz ile onu bulmuştur. Bunlardan bazıları İkinci, Serhat, Birlik, 23 Şubat ve Kars Demokrat gazeteleridir. 1960 sonrasında yayın hayatını sürdürebilen gazete ve dergi sayısında azalma görülürken, haber ve yayın kalitesinde ilerleme devam etmiştir. Yine 27 Mayıs 1960 İhtilali sonrasında açılmış olan Kars Halkevinin ve Halk Eğitim Merkezinin birlikte yayın hayatına kazandırdığı Kars Eli Dergisi de yerel basın açısından çok yönlü bir dergi olarak karşımıza çıkmaktadır. 1960 ihtilali neticesinde tüm ülkede olduğu gibi Kars'ta da basın için kısıtlamalar getirilmiştir. Aynı gün Kars Garnizon Kumandanlığından yapılan açıklamada gazetelerin normal olarak çıkarılacağı ancak yazıların sansüre tabi tutulacağı belirtilmiştir.¹⁹

Basın hayatı ülkede oluşan ekonomik ve siyasi birçok olaydan etkilenmektedir. Dolayısıyla tüm ülkede olduğu gibi Kars'ta yerel basın 1980'lerin başında meydana gelen ekonomik ve siyasi gelişmeler ışığında ilerlemiştir. 1980 sonrası Türkiye'nin bir süredir yaşadığı ekonomik sıkıntıdan kurtulması için alınan kararlar ülkeyi tam liberal ekonomik yapıya geçirmiştir. Ardından aynı yıl yaşanan askeri darbe, yerel ve ulusal basının yapısını ciddi ölçüde değiştirmiştir. 1980'lerin ortasından başlayarak yerel gazetelerin sayısında görülen artış liberal ekonomi kaynaklı yerel sermaye gücüne bağlanmaktadır.

1982 yılında alınan bir kararla Sıkıyönetim Komutanlığı'na gazeteleri ve diğer yayınları sansürleme, basımını, yayını, dağıtımını, birden fazla bulundurulmasını ve taşınmasını yasaklatma toplatma, matbaaları kapatma, yeni yayınları izne bağlama gibi yetkiler verilmiştir. Ayrıca asılsız abartılı haber yapanlara çeşitli cezalar verileceği aynı kararla duyurulmuştur. 1982'de kabul edilen Anayasa'da da önceki döneme göre kısıtlı bir basın özgürlüğü çerçevesi çizilmiştir. 1980 yılında başlayan devletçi ekonomiden liberal ekonomiye geçiş ulusal ve yerel gazeteleri olumsuz yönde etkilemiştir. Birçok gazete artan kâğıt fiyatları nedeniyle kapanmıştır.²⁰

2. 1980 - 2000 Yılları Arasında Kars'ta Çıkarılan Yerel Gazeteler

Yerel Basın, ülkenin çeşitli yörelerinde özellikle büyük kentler dışındaki yerleşim birimlerinde, il ilçe ve beldelerde, günlük haftalık ya da daha fazla aralıklarla yayımlanan, yayınladıkları yörenin haberlerini veren, sorunları dile getiren, halkın isteklerini ilgililere aktarmayı hedefleyen yazılı basın organlarıdır. Yerel basın dendiğinde akla içerik olarak bir bölgeye dair haberlerin yer aldığı gazete ve dergiler gelmektedir. Bunların görevi anlamlı bir çerçeve içinde günün olaylarını doğru, tam ve mantıklı bir biçimde topluma sunmaktır.²¹

Bu kapsamda Kars yerel basınında çıkarılan gazeteler, halkın haber alma ihtiyacını, eleştirilerin özgür bir ortamda yapılmasını ve sorunların aktarılmasını sağlamıştır. Kars'ta bu dönemde yayınlanan gazetelerin, yayın tarihleri, kimler tarafından çıkarıldığı, basıldığı matbaalar ve yayın hayatlarının ne kadar sürdüğü incelenmiştir. Gazetelerin ortak özelliği

¹⁹ Nebahat Arslan ve Selçuk Ural, *Kars Tarihi 1960-1980*, Ankara 2018, Sonçağ Yayınları, s.164.

²⁰ Olcay Uçak ve Abdi Erkal, "Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Yerel Basın'ın Gelişim Süreci", *Selçuk İletişim Dergisi*, 2019, 12(1), s.100.

²¹ Aslı Köseoğlu, "Erzurum Yerel gazetelerinin Haber İçeriklerine Yönelik Bir İnceleme", *Atatürk İletişim Dergisi*, S. 13/ 2017, s.150-151.

şehrin sorunlarını ve ulusal siyasi olayları yerel bir bakış açısıyla değerlendirmesidir. Gazete sayısının çok olması ise şehirde farklı fikirlere sahip insanların olduğunu ve bu fikirlerin özgürce dile getirilmesinin kanıtıdır.

2.1. Hüryurt Gazetesi

Hüryurt Gazetesi yayın hayatına 25 Ağustos 1955 günü Kars'ta başlamıştır. Gazetenin sahipleri Ş. Hallaçoğlu ve Seyfi Çapandır. Mesul müdürü Süleyman Esengüç'tür. Hüryurt başlığı altında "*Günlük Siyasi Demokrat Gazete*" ifadesi mevcuttur. Fiyatı ilk çıktığında on kuruştur. 1955 yılında yayın hayatına başlayan gazetenin içeriği incelendiğinde iç ve dış siyasi olaylar ve gelişen politikalar üzerinde durulduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra gazete bölge haberlerine de yer vermektedir. Hüryurt Gazetesi yayınlandığı günden günümüze kadar devam eden Kars yerel basındaki en uzun soluklu gazetelerden biridir.²²

1980 sonrasında yaklaşık iki yıl nüshalarına rastlanmayan Hüryurt Gazetesi'nin 1982 yılında kurucusu Seyfi Hüryurt, sahibi Erol Hüryurt ve mesul müdürü M. Emin Seferoğlu'dur. Gazete "*Günlük Müstakil Gazete*" olarak, haftanın beş günü Karadağ Caddesi 12 numarada iki sayfa halinde çıkarılmıştır. O günkü fiyatı 250 kuruştur.²³ Gazete 1986 yılından itibaren dört sayfa olarak basılmaktadır. Gazetenin ilk sayfasında ulusal ve yerel haberlere, ikinci ve üçüncü sayfasında reklamlara, kayıp ilanlarına ve satılık ilanlarına yer verildiği görülmektedir.²⁴ Hüryurt gazetesinin 24 Mayıs 2016 tarihli sayısında imtiyaz sahibi Erol Hüryurt, sorumlu yazı işleri müdürü A. Erbil Hüryurt olarak görülmektedir. Gazetede, Hüryurt başlığının sol tarafında Türk Bayrağı, bayrağın altında "*Başka Türkiye Yok*" ibaresi ve Mustafa Kemal Atatürk'ün resmi ile imzası yer almaktadır. Günlük 6 sayfa basılan gazete 25 kuruştan satılmaktadır.²⁵

Gazetede Refik Halit Karay, yerel gazeteci Temraz Kesemenli,²⁶ Adnan Güzel, Müslim Oğuz,²⁷ Av. M. Emin Seferoğlu, Orhan Öztürk²⁸ ve Aziz Zaman'ın köşe yazıları yayınlanmıştır.²⁹ Hüryurt Gazetesi Türkiye'nin önemli meselelerinden biri olan Ermeni mezalimi ile ilgili okuyucularına yazı dizisi sunmuştur. Bu yazı dizisi 1986 yılında ki nüshalarında yayınladığı "*Van'da Ermeni Mezalimi (1895-1920)*", "*Van Bölgesinde Ermenilerin Yaptığı Katliamlar*" başlığıyla 1986 yıllarındaki nüshalarında yayınlanmıştır. 20 Ekim 1986 tarihli sayısında Ermeni mezalimiyle ilgili şu yazıya yer vermiştir: "*Abbas ağa mahallesindeki emekli kâtip Mehmet Ali efendiyi Ermeniler evinin bahçesine çıkarmışlar parasının aldıktan sonra bir ağaca bağlayarak yirmiden fazla mermi yakarak nişan taht5ası yapmışlardı, zavallı Mehmet Ali'nin böylesine vahşice şiddetini gören kız kardeşi ile eşi heyecanla bahçeye koşmuşlardı. Canavarlar derhal bu iki zavallı kadının üzerine atılarak kamalarıyla vücutlarının delik deşik ederek onları da şehit etmişlerdi. Mehmet Ali'nin komşusu Sobacı Necip Efendi ve eşini aynı canavarlar aynı biçimde şehit etmişlerdi.*"³⁰

Hüryurt Gazetesi yayınlandığı tarihten itibaren şehrin bütün sorunlarıyla ve gelişmeleriyle ilgilenmiştir. 25 Eylül 1987 tarihli nüshasında bölgeye ulaştırılan elektrik şebekesi ile ilgili şu bilgiyi bize vermektedir: "*Kars Erzurum Erzincan ve Ağrı'da 8.990 Köyden 2.515'i Elektriğe Kavuştu. Erzurum'un 1046 köyünden 872'si Erzincan'ın 570 köyünden 536'sı, Kars'ın 6.786 köyünden 675'i ve Ağrı'nın 588 köyünden 432'si elektriğe kavuşmuş durumda. 1970 yılı sonunda bu dört ilde elektrikli köy sayısının 50 olduğunu hatırlatan TEK*

²² N. Arslan ve S. Tekir, *Kars Basın Tarihi...*, s. 40.

²³ *Hüryurt Gazetesi*, 4 Ocak 1982, S. 9723.

²⁴ *Hüryurt Gazetesi*, 14 Ekim 1986, S. 10885.

²⁵ *Hüryurt Gazetesi*, 24 Mayıs 2016, S. 18238.

²⁶ *Hüryurt Gazetesi*, 4 Ocak 1982, S. 9723.

²⁷ *Hüryurt Gazetesi*, 27 Temmuz 1983, S. 10130.

²⁸ *Hüryurt Gazetesi*, 24 Kasım 1986, S. 10902.

²⁹ *Hüryurt Gazetesi*, 4 Ocak 1988, S. 10517.

³⁰ *Hüryurt Gazetesi*, 20 Ekim 1986, S. 10889.

yetkilileri, bu illerde geriye kalan köylere elektrik götürme çalışmalarının da büyük bir hızla devam ettiğini söylediler. Yetkililer 1988 yılı sonunda bölgede elektriksiz köy kalmayacağını kaydettiler.”³¹

2.2. Yeni Doğu Gazetesi

Yeni Doğu Gazetesi'nin 4 Ocak 1982 yılındaki ulaşabildiğimiz sayısı incelendiğinde sayısının 3092 olduğunu ve buradan gazetenin 1968 yılında yayın hayatına başladığı tahmin edilmektedir. Gazetenin 1982 yılında mesul müdürü Yusuf Karaoğlu'dur. O dönemde Kars'ta çıkan sayılı gazetelerden biridir.³²

1982 yılında Sahibi Esat ve Seyfi Baysal, mesul müdürü Yusuf Karaoğlu'dur. Karadağ Caddesi 7 numarada basılan gazete 500 kuruştan satılmaktadır. Gazetenin yıllık abone ücreti 1500 lira, altı aylık ücreti ise 750 liradır. Yeni Doğu isminin altında “*Günlük Müstakil Siyasi Gazete*” ibaresi bulunmaktadır. Yeni Doğu Gazetesi çıkarılmaya başlandığı tarihten itibaren Kars'ta hafta içi beş gün ve dört sayfa olarak yayınlanmıştır. Günlük abone sayısı 100-150 civarında olup bütün resmi kurumlara dağıtılmaktadır. Gazete günlük satışından elde edilen gelirden ziyade resmi kurumlardan ve hususi ilanlardan sağlanan gelire ayakta durmaktaydı.³³

Gazetenin ilk sayfasında yerel haberlerin yanında ulusal haberlere ve ekonomi haberlerine diğer sayfalarında ise kayıp ilanlarına, vefat haberlerine ve reklamlara yer verilmiştir. Yusuf Karaoğlu “*Arada Sırada*” başlığıyla gazetenin ilk sayfasında köşe yazıları yazmıştır. Gazete şehrin ekonomik, sosyal ve kültürel alanda ki gelişmelerini takip etmektedir.³⁴

Gazetenin 21 Ocak 1982 tarihli nüshasındaki köşe yazısı şöyledir: “1982 yılı Kars için yatırım yılı olacak. ‘Perşembenin gelişi çarşambadan belli olur’ diye deyimimiz var. Çok hoşuma giden bu deyimle yazıma neden başladınız diye soracaksınız. Açıklayayım: 1982 yılının henüz birinci ayındayız. Fakat ne var ki vilayetimizin faaliyeti, Tugay ve Belediyemizin faaliyetleri bu yılın Kars için bir yatırım yılı olacağını göstermektedir. Kış mevsiminde olmamıza rağmen ihaleler yapılıyor, onarımlar sürdürülüyor ve tüm yöneticilerimiz Kars için kollarını sıvamış çalışıyorlar.

Ne kazanacağız bu yılda? Evvla modern bir iş hanının temeli atılacak. Emniyet sarayı yapılacak, eski hükümet konağı yeniden onarılacak, lüks bir bina haline getirilecek orduveinin onarımı tamamlanacak, kapalı spor salonu tamamlanacak. Gazi Kars Ortaokulu hizmete açılacak. Deri Fabrikası'nın yapımına hız verilirken Tuzluca Kiremit ve tuğla fabrikası da öyle zannediyorum faaliyete geçecek. Ve bunlar yapılırken caddelerimizin asfaltlama işi yapılacak. İşte 1982 yılının Kars'a getirecekleri bazı yatırımlar.”³⁵

Yeni Doğu Gazetesi 1990 yılında yayın hayatına bir yıl süre ile ara vermiş 1991 yılında tekrar yayınlamaya başlamıştır. Gazetenin sahibi Esat Baysal'ın ölümü ile 1993 yılında Kars yerel basınındaki gazetenin yayın hayatı sona ermiştir. Elimizde bulunan 31 Aralık 1993 tarihli son nüshasında başlıklar şöyledir: “1993 yılında Kars'ta 475 bin büyükbaş 570 bin küçükbaş hayvan sağlık taramasından geçirildi, Şehit ailelerine yardım, kuzu fiyatına hindi satılıyor.”³⁶

2.3. Halk Gazetesi

9 Aralık 1972 yılında Kars'ta yayın hayatına başlayan gazetenin Sahibi Hıdır Keleş ve

³¹ Hürüryurt Gazetesi, 25 Eylül 1987, S. 11095.

³² Yeni Doğu Gazetesi, 4 Ocak 1982, S. 3028.

³³ Yeni Doğu Gazetesi, 4 Ocak 1982, S. 3028.

³⁴ Yeni Doğu Gazetesi, 21 Ocak 1982, S. 3035.

³⁵ Yeni Doğu Gazetesi, 21 Ocak 1982, S. 3035.

³⁶ Yeni Doğu Gazetesi, 31 Aralık 1993, S. 7673.

yazı işleri müdürleri şunlardır; Galip Taşkıran, Osman Artıkarlan, İlhan Ergün, Akay Beşmart, Kerem Güneş ve Yeşim Aydın'dır. Hıdır Keleş tarafından çıkarılan gazete ilk çıktığı yıl teksir makinesinde daha sonra matbaada çoğaltılmıştır. Daha önce Demokrat Kars gazetesinde köşe yazıları yazan Hıdır Keleş, Halk Gazetesini çıkardıktan sonra 1974 yılında devlet memurluğundan ayrılarak sadece gazetecilik yapmaya başlamıştır.³⁷

Halk gazetesi logosunun altında “*Zafer Ezilen Uluslarıdır, Günlük Siyasi Bağımsız Gazete*” ibaresi bulunmaktadır. Gazete haftanın beş günü çıkarılarak, 100 kuruştan satılmaktadır. Günlük abone sayısı 300 civarındadır.³⁸ Gazetenin aylık ücreti 300 lira yıllık ücreti 3000 liradır. Gazete ilk sayfasında yerel haberlere ve köşe yazıların diğer sayfalarında ise reklamlara, duyurulara ve eczanelerin telefon numaralarına yer vermiştir. Dört sayfa olarak basılan gazete Kars'ın ekonomik, sosyal, eğitim, sağlık ve spor alanındaki gelişmeleri yakından takip ederek, bu konular ile ilgili haberlere ve köşe yazılarına yer vermiştir.³⁹

Gazete 14 Şubat 1984 tarihli nüshasında 22753. sayısını yayımlarken,⁴⁰ 15 Şubat 1984 günü baskısında nüsha sayısında değişikliğe giderek 2724. sayısını yayınladığı görülmektedir.⁴¹ Gazetede Tarım ve hayvancılıkla ilgili şu haberlere rastlanmaktadır: *Hayvanlarda suni tohumlama arttı hayvan hastalıkları büyük çapta azaldı, Erzurum belediye meclisi aldığı kararla Medine'yi kardeş şehir ilan etti, 13 Şubat günü Cumhurbaşkanımız 15 Şubat gününde Başbakanımız şehrimize geliyor.*” Haberinden anlaşılacağı üzere şehrin tarım, hayvancılık ve ekonomisiyle de ilgilenerek bu konularda haberler yayınlamıştır.⁴²

Kars'ta uzun süre yayınlanan Halk Gazetesi herhangi bir isim değişikliğine uğramadan 2016 yılına kadar yayın hayatına devam etmiştir. Gazetenin son dönemde yazı işleri müdürü Yeşim Aydın, hukuk danışmanı Fahrettin Piyade, yazarları; Ümit Zeyrek ve Nuran Karahal'dır.⁴³

2.4. Kars Postası Gazetesi

Kars'ın basın hayatında önemli bir yere sahip olan diğer bir gazete ise Kars Postası gazetesidir. Gazete yayın hayatına 1976 yılında başlamıştır. Gazetenin kurucusu Sefer Tan'dır. Gazetenin sahibi Yakup Orhan Tan, yazı işleri müdürlüğünü Didem Tan Yılmaz yapmaktadır. Haftanın beş günü yayın yapan vasıflı süreli gazete, kendi matbaasında günlük 500 adet basılmaktadır.⁴⁴ Gazetenin 4 Ocak 1982 yılındaki ulaşabildiğimiz sayısı incelendiğinde sayısının 1562 olduğunu ve kuruluş yılı olarak da 7 yıl ibaresi bulunmaktadır. Kars Postası logosunun altında “*Günlük-Bağımsız-Gazete, Ellere Kelepçe Vurulur Fakat Fikirler Asla*” ibaresi ile sol tarafında Türk Bayrağı bulunmaktadır. Ordu caddesi Tan Matbaasında basılan gazetenin günlük fiyatı 5 lira, altı aylığı 600 lira, senelik aboneliği ise 900 liradır.⁴⁵

1982 yılı itibariyle dört sayfa olarak basılan gazete genel olarak incelendiğinde yerel ve ulusal haberleri konu alarak şehrin ekonomik, sosyal, kültürel, sağlık ve eğitim alanlarında haberlere yer vermiştir. Gazetenin 4 Ocak 1982 tarihli nüshasının, ilk sayfasındaki haber başlıkları şunlardır: “*İthalatta Adım Adım Serbestleşmeye Gidiliyor, ABD'nin Doğu Akdeniz Askeri Tatbikat Yapacağı İleri Sürüldü, Özel Faizleri İndirmek Sadece Enflasyonu Hızlandırır*”. İkinci sayfada gazetenin ilan tarifesine ve ünlü yazar Peyami Safa'nın “*Bir*

³⁷ N. Arslan ve S. Tekir, *Kars Basın Tarihi...*, s. 48.

³⁸ *Halk Gazetesi*, 1 Ocak 1976, S. 245.

³⁹ *Halk Gazetesi*, 8 Eylül 1983, S. 22627.

⁴⁰ *Halk Gazetesi*, 14 Şubat 1984, S. 22753.

⁴¹ *Halk Gazetesi*, 15 Şubat 1984, S. 2724.

⁴² *Halk Gazetesi*, 10 Şubat 1988, S. 3763.

⁴³ *Halk Gazetesi*, 07 Mart 2016, S. 12013.

⁴⁴ N. Arslan ve S. Tekir, *Kars Basın Tarihi...*, s. 50.

⁴⁵ *Kars Postası Gazetesi*, 4 Ocak 1982, S. 1562.

Akşamdi” romanı hergün yazı dizisi olarak yayımlanmıştır. Üçüncü sayfada reklamlara, ilanlara, duyurulara, son sayfada ise lüzumlu telefon numaralarına ve spor haberlerine yer verilmiştir. Ayrıca gazetede atasözlerine, özlü sözlere, bulmacaya ve köşe yazılarına da yer verilmiştir.⁴⁶

Kars Postası Gazetesi 25 Eylül 1984 tarihinden itibaren 10 Kasım 2003 tarihine kadar yayın hayatına bir süre ara vermiştir.⁴⁷ Yeniden yayın hayatına başladığında gazetenin kurucusu ve imtiyaz sahibi aynı kalırken diğer idarecileri şu şekilde değişmiştir: Yazı işleri müdürü Çetin Özbaş, genel yayın yönetmeni Arzu Yurdakoş, sayfa tasarımı Faruk Özbaş, spor sorumlusu Hamit Aynur, hukuk danışmanı Avukat Nahide Aynur’dur. 2003 yılından sonra da gazete dört sayfa olarak basılmakta olup, yayın formatında değişiklik yapmadan yerel haberlerin yanında ulusal haberlere, sağlık konularına, spor ve eğitim haberlerine yer vermektedir. Gazete 8 Ocak 2004 tarihli nüshasında gazetenin internet üzerinden yayın hayatına başladığı haberini yayınlamıştır.⁴⁸ Gazetenin 2004 yılı Ekim ayından sonra bir müddet sayfalarının renkli olarak basıldığı görülmektedir.⁴⁹

2.5. *Serhat Kars Gazetesi*

Kars yerel basımının diğer bir gazetesi Serhat Kars Gazetesidir. Gazete logosunun üstünde “*Birimiz Hepimiz, Hepimiz Birimiz İçin*” altında ise “*Günlük Müstakil Siyasi Gazete*” ibaresi bulunmaktadır. Gazete 1978 yılında Fikri Durgun tarafından kurulmuştur. Gazetenin yazı işleri müdürü Yücel Sezer’dir. Gazete kendi matbaasında haftanın 5 günü, günlük 300 adet basılmaktadır.⁵⁰ Gazete günlük ve iki sayfa olarak basılmaktadır. Fiyatı 250 kuruştur. Gazetenin 3 aylık abonelik ücreti 150 lira, 6 aylık ücreti 425 lira, seneliği abonelik ücreti 650 liradır. Gazetenin ilk sayfası yerel ve ulusal haberlere, ikinci sayfası satılık ilanlarına, bulmaca köşesine, şiir köşesine, doktorlar listesine ve eczane telefon numaralarına ayrılmıştır.⁵¹ Gazete de “*Kars Tarihi Üzerine Derlenmiş Belgeler*” başlığıyla Abdullah Oktay’ın yazı dizisi yayınlanmıştır.⁵²

Gazete 1983 yılından itibaren 4 sayfa olarak basılmıştır.⁵³ Kars yerel basın hayatında uzun süre yayın yapan gazetenin 2016 yılında yazı işleri müdürü Serhat Eryolcu, diğer çalışanları ise Yusuf Yavuz ve İlter Aslan’dır. Ayrıca gazetenin Azerbaycan Bakü temsilciliği de bulunmaktadır. Gazetenin Bakü temsilcisi Nizamettin Zerger, Bakü’nün 7. Kardeşler Kuçesi 35 numaralı adresinden Azerbaycan ile ilgili haberleri Serhat Kars Gazetesine ulaştırmaktadır.⁵⁴ Böylece yurt dışında bir muhabiri olan ve Azerbaycan’dan haberler yayınlayan gazete olma özelliğini taşımaktadır.

2.6. *Kars Haber Gazetesi*

Kars Haber Gazetesi 1981 yılında yayın hayatına başlamıştır. Sahibi N. Karakol, yazı işleri müdürü A. Baki Karakol, muhabir Gümüşpala Kortak’ tır. Kars Haber logosunun altında “*Günlük Siyasi Gazete*” yazmaktadır. Halit Paşa Caddesi Eski Kasaplar Sokak 15 numaralı Kars Basımevi’ nde basılmaktadır. Pazar günleri hariç haftanın altı günü çıkarılan gazetenin sayısı 5 lira, il içi; altı aylığı 600 lira, bir yıllığı 1200 lira, il dışı; altı aylığı 660 lira, bir yıllığı 1320

⁴⁶ *Kars Postası Gazetesi*, 4 Ocak 1982, S. 562.

⁴⁷ *Kars Posta Gazetesi*, 25 Eylül 1984, S. 2201.

⁴⁸ *Kars Posta Gazetesi*, 8 Ocak 2004, S. 40.

⁴⁹ *Kars Posta Gazetesi*, 22 Ekim 2004, S. 239.

⁵⁰ N. Arslan ve S. Tekir, “Kars Basın Tarihi 1921-1980”, s. 52.

⁵¹ *Serhat Kars Gazetesi*, 4 Ocak 1982, S. 1229.

⁵² *Serhat Kars Gazetesi*, 15 Eylül 1983, S. 2691.

⁵³ *Serhat Kars Gazetesi*, 7 Eylül 1983, S. 2683.

⁵⁴ *Serhat Kars Gazetesi*, 24 Şubat 2016, S. 8168.

liradır. Gazete belirli kırtasiyelerde satılmıştır.⁵⁵ Dört sayfa olarak basılan gazetede yerel haberlere, köşe yazılarına, şiirlere, yerel halk ozanlarının tanıtıldığı yazı dizisine bulmaca, spor haberlerine ve reklamlara yer verildiği görülmektedir.⁵⁶

Gazetenin 4 Ocak 1982 tarihli nüshasındaki haber başlıkları şunlardır: “*Kentimize Yeni Çöp Bidonları Konulacak, Türkiye Boks Birincilikleri İlk Kentimizde Yapılacak, İl İzci Kurulu Yılbaşında Yetiştirme Yurdu’nda Eğlence Düzenledi, Akyaka Treni Seferleri Aksıyor, Teleks Görüşmeleri Yapılamıyor.*” Ayrıca gazetede Kemal Nemetli ve Cengiz Ulutaşdemir’in şiirlerine yer verilmiştir.⁵⁷ Kars haber gazetesi 1981-1983 yılları arasında yayın hayatını sürdürmüştür.⁵⁸

2.7. Mücadele Gazetesi

Mücadele Gazetesi 7 Ocak 1987’den 6 Şubat 1991’ e kadar yayın hayatı süren bir gazetedir. Mücadele Gazetesi dört sayfa halinde haftanın beş günü yayınlanmıştır. Gazetenin adının üstünde “*Kalıcı Barış İçin*” altında ise “*Günlük Siyasi Gazete*” ibaresi mevcuttur. Gazetenin sahibi Burhan Demirtaş, yazı işleri müdürü Avukat Vedat Altun’dur. Basım yeri Küçük Kazımbey Caddesi 61 numaradır. Fiyatı 50 lira olan gazetenin abonelik ücreti yıllık 15000 liradır, 6 aylık ise 75000 liradır.⁵⁹ Mücadele gazetesinin ilk sayısında gazetenin neden çıkarıldığına dair Vedat Altun ve Burhan Demirtaş okuyucularına şunları belirtmiştir: “*Çıkarken; Mücadele çıkarken ilk sayısında bir yazı yazmam istendi. Ismarlama ile yazı yazma, zoraki şarkı söyleme gibi bir şeydir. ‘Mücadele’ Burhan Matbaası çalışanlarının emek ve teşebbüsü ile bizim omuz vermemiz sonucu Kars’ ta yayın hayatına atılmış bulunuyor. Gazetenin adı gazete emekçileri tarafından tespit olduktan sonra bizde adın üstüne ‘Mücadelenin’ ‘Kalıcı Barış İçin’ yapılması halinde tasvip ve kabul gereği düşüncesiyle ‘Kalıcı Barış’ cümlesini gazete adının üstüne ilave ettirdik.*

Mücadelenin amacı, genel anlamında dünyada karşılıklı ve eşit saygınlığı olan (tam bağımsız), çağdaş demokrasinin tüm kurum ve müesseseleriyle işlediği, insan hak ve özgürlüklerine saygılı, her türlü ırkçılık ve mezhepçiliğin reddedildiği, emek ve alın terinin en yüce değer olarak kabul olunduğunu, milli gelir adil olarak dağıtılmasına özen gösterildiği tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye idealine gücü oranınca omuz vermektir. Temel hak ve özgürlüklerin kısıtlandığı, insanlık suçu işkencenin halen yer yer gündemde bulunduğu, ekonomik tercihlerin halkın bir tarafa itilmesi suretiyle bir avuç holdingin tekelleşme sürecini tamamlaması için yapıldığı, ekonomik yükün belirli gelirli (işçi, memur, emekli) insanlarla küçük esnaf ve köylünün sırtına yıkıldığı işçi halkları ve toplu pazarlığın askıya alındığı üretim ve yatırımda ulaşan menfaat ve öncelik ilkelerinin göz ardı edilip politik reklam aracı olarak kullanılacak yatırımların tercih olduğu ulusal bütçe dışı oluşturulan fonların hovardaca harcandığı, sanayi kesiminde maliyet ve fiyat kontrollünün yapılmadığı hakimlik teminatı yargı bağımsızlığını zaafa uğratıldığı, ülkemizde bir yapı bozukluğunun varlığı inkar olunamaz.

Bu sebeple: Özelde de amacımız halkımıza doğru ve yansız haber vermekle birlikte her türlü haksızlığa, yolsuzluğa anti demokratik uygulamaları, adam kayırma partizanlık ve devlet otoritesini suistimalle menfaat temini olaylarına karşı halkımızla birlikte mücadele etmektir. Amaca katılacak yurtsever insanlarla Mücadele Gazetesi çalışanları diyaloga ve birlikte çalışmaya hazırdır. Bu vesile ile çok sevgili halkımın yeni kutlar en içten saygılarımı sunarım.”⁶⁰

⁵⁵ Kars Haber Gazetesi, 1 Ocak 1982, S. 166.

⁵⁶ Kars Haber Gazetesi, 2 Ocak 1982, S. 167.

⁵⁷ Kars Haber Gazetesi, 4 Ocak 1982, S. 168.

⁵⁸ Kars Haber Gazetesi, 1 Nisan 1983, S. 502.

⁵⁹ Mücadele Gazetesi, 7 Ocak 1987, S. 1.

⁶⁰ Mücadele Gazetesi, 7 Ocak 1987, S. 1.

Gazete ilk sayfasında yerel haberlere, ikinci sayfasında şiir köşesi ile kitap ve romanlardan alıntılara, üç ve dördüncü sayfada ise reklamlara yer vermiştir.⁶¹ Mücadele Gazetesinin 7 Ocak 1987 tarihli ilk sayısındaki yazı başlıkları ve yazarları şunlardır: Vedat Altun “Çıkarken”, Burhan Demirtaş “Kars’ın Basınında Mücadele’de Var”, “Yakınsu Belediye Başkanı Abdullah Karahan Öldü”, Enver Gökçe “Şiir Köşesi”, Bekir Yıldız “Sahipsizler”, ve Murat Bozkurt “İşçinin Onuruyla Oynandı”.⁶²

Gazete diğer gazetelerde olduğu gibi Kars’taki eczanelerin adres ve telefon numaralarına yer vermiştir. İlan ve reklam tarifesi başlığıyla fiyat listesini yayınlamıştır.⁶³ Gazetede meşrubat, doktor, ayakkabıcı, fotoğrafçı ve terzi reklamları yer almaktadır.⁶⁴ Kars yerel basınında Mücadele Gazetesinin 4 yıllık bir yayın hayatı olmuştur.⁶⁵

2.8. Hürses Gazetesi

Gazetenin ulaşabildiğimiz 2 Ocak 1991 tarih ve 168. sayısı incelendiğinde gazetenin 1990 yılında yayın hayatına başladığı tahmin edilmektedir. Hürses Gazetesi Kars yerel basınında dört yıl yayınlanmıştır. Gazetenin logosunun altında “Günlük Müstakil Siyasi Gazete”, sol tarafında Türk Bayrağı ile sağ tarafında ise “Korkma, Sönmez Bu Şafaklarda Yüzen Alsancak!” ibaresi bulunmaktadır. O dönemin parası ile 350 liradan satılan gazete Faikbey Caddesi Lise Sokak 18 numarada Hürses matbaasında basılmaktadır. Gazetenin sahibi Ahmet Erdem, genel yayın yönetmeni Abdurrahman Coşkun, yazı işleri müdürü Haluk Ersözoğlu’ dur.⁶⁶ Hafta içi basılan 4 sayfalık günlük gazetenin 4 Ocak 1991 tarihli nüshasında ki haber başlıkları şunlardır: “Minibüsten Atladı Canından Oldu, Ayağı Kaydı Arkadaşı Yaralandı, Kaz Üstünde Hastahanelik Oldular, Büfe Faresi Faka Bastı, Kaçak Sigara Başına İş Açtı.”⁶⁷ Gazetenin abonelik ücreti yıllık 150.000 lira, altı aylık 75.000 lira, üç aylık 35.000 liradır.⁶⁸

Gazetenin mevcut nüshaları incelendiğinde genel olarak yerel haberlerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. En fazla göze çarpan siyaset, eğitim ve sağlık ile ilgili haberlerdir. Reklamlara da yer veren gazete, lüzumlu telefonları ve eczane numaralarını da sütunlarına taşımıştır.⁶⁹ Gazete halkın sıkıntılarını yayınlarında gündeme getirmiştir. Hürses Gazetesinin Kars İl Halk Kütüphanesinde son sayısı olarak bulunan 21 Mart 1994 tarihli 1004. sayısında gazetenin sahibi Ali Kırbaş, yazı işleri müdürü Arzu Zengin, haber ve reklam müdürü Işık Çapanoğlu olarak değiştiği görülmektedir. Elimizdeki nüshalara göre gazete 1990-1994 tarihleri arasında yayın hayatını sürdürmüştür.⁷⁰

2.9. Demokrat Kars Gazetesi

Demokrat Kars Gazetesi 12 Mart 1991 Salı günü Kars yerel basınında yayın hayatına başlamıştır. Gazete “Demokrat Kars” ismiyle ve isminin altında “Günlük siyasi Gazete” ibaresini kullanmıştır. Demokrat Kars yazısının sol tarafında “Ellere Kelepçe Vurulabilir Fikirlere Asla” ibaresi bulunmaktadır. Sahibi O. Demirtaş, yazı işleri sorumlu müdürü Yener Kazak’ tır. Halitpaşa İşhanı zemin kat dokuz numarada basılan dört sayfalık günlük siyasi gazetedir. Gazetenin diğer gazetelerden farkı hafta sonları yayınlanmasıdır. Fiyatı ilk çıktığında 500 liradır.⁷¹ Gazetenin içeriği incelendiğinde yerel haberlerin yanında tarihsel konular, iç ve

⁶¹ Mücadele Gazetesi, 19 Kasım 1987, S. 219.

⁶² Mücadele Gazetesi, 7 Ocak 1987, S. 1.

⁶³ Mücadele Gazetesi, 31 Aralık 1987, S. 247.

⁶⁴ Mücadele Gazetesi, 9 Şubat 1989, S. 479.

⁶⁵ Mücadele Gazetesi, 6 Şubat 1991, S. 953.

⁶⁶ Hürses Gazetesi, 2 Ocak 1991, S. 168.

⁶⁷ Hürses Gazetesi, 4 Ocak 1991, S. 170.

⁶⁸ Hürses Gazetesi, 22 Ocak 1991, S. 182.

⁶⁹ Hürses Gazetesi, 15 Mayıs 1991, S. 252.

⁷⁰ Hürses Gazetesi, 21 Mart 1994, S. 1004.

⁷¹ Demokrat Kars Gazetesi, 12 Mart 1991, S. 1.

dış siyasi olaylar üzerinde durulduğu görülmektedir. Gazetede reklamlar, önemli dairelerin telefon numaraları ve “Yitik” başlığıyla kayıp ehliyet ve nüfus cüzdanı ilanları yer almaktadır.⁷²

Orhan Selim gazetede çeşitli kitapların tanıtımını yaparak, bu kitaplardan parça parça bölümler yayınlamıştır. Gazetenin 9 Nisan 1991 tarihli sayısında; İsmail Gençtürk’ün “*Hasan Hüseyin Derler Adına*” adlı anı kitabını tanıtarak, kitabın tamamını günlük olarak gazetede yayınlamıştır.⁷³

Demokrat Kars Gazetesi sahibinin sık sık değiştiğini görmekteyiz. 1994 Mart ayında sahibi S. Akıncı, yazı işleri müdürü Avukat Muzaffer Selçuk’ tur.⁷⁴ 1994 yılı Ağustos ayında sahibi Ali Demirtaş,⁷⁵ 1996 yılında ise sahibi Kuddisi Daştan’dır. Kars yerel basınında 1991-1996 yılları arasında yayın yapan Demokrat Kars Gazetesi 3 Haziran 1996 yılından sonra yayınlanmamıştır.⁷⁶

2.10. Ölçek Gazetesi

Ölçek Gazetesi 14 Ekim 1991 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Gazetenin logosunun üst kısmında “*Bölgenin Sesi*”, alt kısmında ise “*Günlük Siyasi Gazete*” ibaresi bulunmaktadır. Gazetenin sahibi ve genel yayın yönetmeni Salih Şahin, yazı işleri müdürü Muzaffer Kılıç, istihbarat şefi Halis Kaya’dır. Basım yeri Dere Sokak 13 numarada olan Ölçek matbaasıdır. Haftanın beş günü yayınlanan günlük siyasi gazetedir. Dört sayfa olarak basılan gazetenin ilk sayısında satış fiyatı hakkında herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır. İlk sayfasında haberlere gazetenin ikinci sayfasında reklamlara yer verilmiştir. Gazetenin 14 Ekim 1991 tarihli ilk nüshasında, “*Seçimde Son Hafta... DSP Sürpriz Atak Yapabilir, ANAP eriyor, DYP ilerliyor, SHP Ortada... Bunları Duydunuz mu?*” haber başlıkları yer almıştır.

Ölçek Gazetesi ilk sayısında Salih Şahin tarafından neden yayın hayatına başladığını şöyle açıklamıştır: “*Elinize aldığımız Ölçek Gazetesi’nin ilk sayısı ile Kars yeni bir gazeteye daha kavuşuyor. Bu durum bölge basınına bir hareket de getirecektir. Kars’ta mahalli gazete sayısı da 7’ye çıkmış oluyor. Ama biz farklı bir gazete olmak için yola çıktık. Halkın kulağı, sesi, cesareti ve yansızlığına güvendiği bir gazete olmak istiyoruz. İşte bu amaçla yayın hayatına başladık. Basın toplum yönetiminde, adaletin savunuculuğunda, toplumun sosyo-ekonomik ve kültürel gelişimlerinde, demokrasinin korunmasında büyük önem vardır. Bizde bölgemizin sorunlarının çözümünde etkili olmak, toplumun her kesimine tarafsız ve eşit hizmet götürülmesi ile basına düşen sorumluluğu üstlenmek için çıktık...*”⁷⁷ Gazetenin ikinci sayfasında reklamlara, üçüncü sayfada “*Hukuk Köşesi*”, Halis Kaya tarafından kaleme alınan “*Her Telden*” ve sağlık ile ilgili konulara “*Sağlık Köşesi*”nde yer verilmiştir. Son sayfa da ise yerel haberler ile yine reklamlara yer verilmiştir.⁷⁸

Ölçek gazetesinde tarihi konulara yer verilmiştir Kars Turizm ve Tanıtma Derneği Başkanı Mustafa Turan günlük olarak “*Tarihte Kars*” başlıklı yazılarını burada yayınlamıştır.⁷⁹

Ölçek Gazetesinin 2005 yılında logosunun değiştiğini, “Ölçek” ibaresinin sol tarafını adaleti simgeleyen terazi, sağ tarafına Mustafa Kemal Atatürk’ ün resmi ve üst tarafına ise “*Kars’ta Bölgenin Tarafsız Gazetesi*” ibaresinin eklendiği görülmektedir.⁸⁰ Gazetenin daha sonraki yıllarda sayfa sayısında artış olduğunu ve pazar günleri hariç haftanın altı günü 7 sayfa

⁷² Demokrat Kars Gazetesi, 12 Mart 1991, S. 1.

⁷³ Demokrat Kars Gazetesi, 9 Nisan 1991, S. 20.

⁷⁴ Demokrat Kars Gazetesi, 2 Mart 1994, S. 520.

⁷⁵ Demokrat Kars Gazetesi, 1 Ağustos 1994, S. 653.

⁷⁶ Demokrat Kars Gazetesi, 3 Haziran 1996, S. 1017.

⁷⁷ Ölçek Gazetesi, 14 Ekim 1991, S. 1.

⁷⁸ Ölçek Gazetesi, 16 Ekim 1991, S. 3.

⁷⁹ Ölçek Gazetesi, 7 Kasım 1991, S. 19.

⁸⁰ Ölçek Gazetesi, 2 Mayıs 2005, S. 2956.

olarak basıldığını⁸¹ ve ilk sayfa da haber başlıklarının arttığı görülmektedir.⁸² Gazete daha sonraki yıllarda dört sayfa halinde basılmıştır.⁸³

2.11. Bayrak Gazetesi

Gazete 31 Ekim 1994 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Gazetenin sahibi Habil Özmen, yazı işleri müdürü Özer Özmen'dir. Bayrak logosunun altında "Günlük Müstakil Siyasi Gazete" ibaresi, sol tarafında dalgalanan Türk Bayrağı ve sağ tarafında ise "Bayrakları Bayrak Yapan Üstündeki Kandır. Toprak Uğrunda Ölen Varsa Vatandır." Arif Nihat Asya'nın şiirinden iki mısra mevcuttur. Ortakapı Mahallesi Sağlık Ocağı karşısında Tan Matbaasında basılan dört sayfalık gazete hafta sonları yayınlanmaktadır. Gazete genel olarak incelendiğinde ilk sayfasında yerel haberlere ve köşe yazılarına, diğer üç sayfada ise reklamlara, kayıp ilanlarına, Kars'taki eczanelerin adres ve telefonlarına, şiir ve atasözlerine yer verilmiştir.⁸⁴

Araştırmalarımız neticesinde kesin olmamakla birlikte gazete yayın hayatını iki yıl sürdürmüştür. Bayrak Gazetesi İl Halk Kütüphanesi arşivlerinde olmayıp, 1994-1995 yılları arasındaki nüshalarına Milli Kütüphaneden ulaşılmış olup bu yayınlar incelenmiştir.⁸⁵

2.12. Fetih Gazetesi

Fetih Gazetesi 26 Eylül 1994 tarihinde ilk sayısını yayınlanmıştır. Gazetenin sahibi Erkan Demirtaş, yazı işleri müdürü Doğan Kartaltürk'tür. Şehit Yusufbey Caddesi 73 numarada haftanın beş günü basılmaktadır. "FETİH" başlığı altında "Günlük Müstakil Siyasi Gazete" ifadesi yazılmaktadır. Logosunun altında "Zafer: Allah' a İman Edip, Türklük İçin Mücadele Eden ve Avuç Açıp Dua Edenlerindir." ibaresi vardır. Ayrıca Kars Kalesinin karakalem çizimi, dalgalanan Türk Bayrağı, bayrağın altında kurt, elinde silah olan asker resmi ile parlayan güneş bulunmaktadır. Fetih gazetesinin ilk sayısında diğer gazetelerde olduğu gibi gazetenin neden çıkarıldığına dair yazı yazılmıştır. Altı sayfa basılan gazetenin ilk iki sayfasında Kars ve çevre illerle ilgili yerel haberler, diğer sayfalarda ise reklamlara yer verildiği görülmektedir. Hafta sonu basılmayan gazetede kayıp ilanları da yer almaktadır.⁸⁶

Gazetede Türk Milliyetçiliği ve Türkçülük konusunda yazılar yayınlamıştır. 4 Kasım 1994 tarihli nüshasında E. Kalafat "Türk Milletinin Asaleti ve Adaleti" adlı köşe yazısını yazmıştır.⁸⁷ Araştırmalar neticesinde kesin olmamakla birlikte gazete yayın hayatını üç yıl sürdürmüştür. 4 Haziran 1997 tarihli nüshası Kars İl Halk Kütüphanesinde bulunan son nüshadır.⁸⁸

2.13. Önder Gazetesi

Önder Gazetesi 5 Ocak 1998 Pazartesi günü yayın hayatına başlamıştır. Sahibi Cem Daşdelen, yazı işleri müdürü M. Ali Daşdelen'dir. Gazetenin ismi kırmızı renkte yazılmıştır. Logosunun altında "Günlük Müstakil Siyasi Gazete" ibaresi ile Kars Kalesi ve kalenin sağ tarafında Mustafa Kemal Atatürk'ün kara kalem ile çizilmiş portresi ve sol tarafında ise dalgalanan Türk Bayrağı mevcuttur. Faikbey Caddesi 122 numaralı adreste basılan dört sayfalık günlük gazetedir. Gazete ilk çıktığında haftanın beş günü basılmaktadır. Gazete genel olarak incelendiğinde yerel haberlerin yanında ulusal haberlere de yer verdiği görülmektedir. Gazetede

⁸¹ Ölçek Gazetesi, 3 Temmuz 2006, S. 3311.

⁸² Ölçek Gazetesi, 14 Ocak 2010, S. 4378.

⁸³ Ölçek Gazetesi, 7 Mart 2016, S. 6248.

⁸⁴ Ölçek Gazetesi, 7 Mart 2016, S. 6248.

⁸⁵ Bayrak Gazetesi, 19 Temmuz 1995, S. 162.

⁸⁶ Fetih Gazetesi, 26 Eylül 1994, S. 1.

⁸⁷ Fetih Gazetesi, 4 Kasım 1994, S. 31.

⁸⁸ Fetih Gazetesi, 4 Haziran 1997, S. 557.

bir şiir köşesi ve diğer gazetelerde olduğu gibi reklamlar ve ilanlar yer almaktadır.⁸⁹

Gazete ilk sayfasında köşe yazılarına sık sık yer vermiştir. Gazete 5 Ocak 1999 tarihli sayısında Prof. Dr. Yahya Taşdelen'in; "Ankara Mektupları; Azerbaycan Cumhurbaşkanı Sayın Haydar Aliyevi Tanıyalım" yazısını,⁹⁰ 17 Şubat 2000 tarihli nüshada ise Alaaddin Koçulu'nun; "Zamanlamam" başlıklı yazısını neşretmiştir.⁹¹ Kars tarihi ile ilgili çeşitli yazıların yayımlandığını görmekteyiz. Bunlardan birisi "Kazım Karabekir'in Tarihte ve Kars Tarihindeki Yeri" başlıklı yazısıdır.⁹²

2005 yılında gazetenin sayfa sayısının sekize, 2016 yılında ise beşe⁹³ düşürüldüğü ve gazetenin logosunun "Kars Önder" şeklinde değiştiği görülmektedir. Logonun sağ tarafında Mustafa Kemal Atatürk'ün resmi ve imzası, sol tarafında ise Türk Bayrağı, bayrağın altında "Ne Mutlu Türküm Diyene" ibaresi yazmaktadır.⁹⁴

3. 1980-2000 Yılları Arasında Kars'ın Kazalarında Çıkarılan Gazeteler

3.1. Doğu Anadolu Gazetesi

Doğu Anadolu gazetesi 1980 yılında Ardahan'da yayın hayatına başlamıştır. Sahibi ve yazı işleri müdürü Casim Yılmaz'dır. Ardahan İnönü Caddesi 17 numarada, Barış Matbaasında basılmaktadır. Gazetenin logosunun altında "Halk İçin Halkla Beraber-Pazartesi Cuma Günleri Çıkar" ibaresi bulunmaktadır. 300 kuruştan satılan gazete hafta da iki gün yayınlanmaktadır. İki sayfa olarak basılan gazetenin ilk sayfasında Ardahan ilçesinin haberlerinin yanında Kars'ın haberlerine ve ulusal haberlere yer verilmiştir. İkinci sayfada ise reklamlara, şiirlere, ilanlara ve kayıp ilanlarına yer verilmiştir.⁹⁵

Gazetenin 8 Ocak 1982 tarihli nüshasında ki haber başlıkları şunlardır: "Ülkemizin her yerinde izlenecek olan 1982 yılının ilk ay tutulması yarın, Parasız okullara başvuru süresi 15 Ocak'ta başlıyor, Geçen yıl silahlı kuvvetlere 2.320,000,000Lira bağışlandı, Belediye Turistik Oteli icraya verildi, Tuzluca ve Digor'a cezaevi yapılacak ve Ekmek yeniden 20 lira oldu" haber başlıklarına yer vermiştir.⁹⁵ ⁹⁶Ardahan'da yayınlanan Doğu Anadolu Gazetesinin, 1982 tarihli nüshalarına Milli kütüphane arşivlerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

3.2. Hür Doğu Gazetesi

Gazete ilk olarak yayın hayatına 1946 yılında Hür Sarıkamış olarak başlamış olup daha sonra 1958 yılından 1975 yılına kadar "Sarıkamış'ın Sesi" olarak, 1975'ten itibaren de Hür Doğu gazetesi olarak yayın hayatına devam etmektedir. Daha önce neşriyat müdürü olan Rıza Yurdagül kurucusudur. 1994 yılında gazeteyi devralan Mehmet Yurdagül gazeteciliğe baba mesleği olarak başlamıştır.⁹⁷ 1949 yılından itibaren yayın hayatına başlayan gazetenin şuan ki sahibi Mehmet Yurdagül, yazı işleri müdürü Kader Yurdagül, sayfa editörü Ahmet Yurdagül'dür. Gazetenin isminin altında "Günlük Müstakil Siyasi Gazete" ibaresi sağ tarafında Mustafa Kemal Atatürk'ün resmi, sol tarafında ise kurucusuna ait bilgiler yer almaktadır. Sarıkamış Gaziler Kolordu caddesinde basılmaktadır. Dört sayfalık günlük müstakil siyasi gazete olan Hür Doğu gazetesinin ilk sayfasında ulusal yerel haberlere diğer sayfalarında da

⁸⁹ Önder Gazetesi, 5 Ocak 1998, S. 1.

⁹⁰ Önder Gazetesi, 5 Ocak 1999, S. 229.

⁹¹ Önder Gazetesi, 17 Şubat 2000, S. 504.

⁹² Önder Gazetesi, 28 Ocak 2014, S. 4506.

⁹³ Önder Gazetesi, 10 Mart 2016, S. 5150.

⁹⁴ Önder Gazetesi, 4 Nisan 2005, S. 1803.

⁹⁵ Doğu Anadolu Gazetesi, 1 Ağustos 1982, S. 99.

⁹⁶ Doğu Anadolu Gazetesi, 8 Ocak 1982, S. 403.

⁹⁷ N. Arslan ve S. Tekir, Kars Basın Tarihi..., s. 93-94.

yine haberlere reklamlara yer verilmiştir. Gazete 30 kuruştan satılmaktadır.⁹⁸

3.3. Yeşil Iğdır Gazetesi

Yeşil Iğdır Gazetesi 1 Eylül 1955 yılında Karakoyunlu Fazıl Sıktaş tarafından yayın hayatına kazandırılmıştır. Yeşil Iğdır logosunun altında “*Bütün Türkler Bir Ordu*” ibaresi bulunmaktadır. Fazıl Sıktaş, Cemil Aydın tarafından çıkarılan Yeni Iğdır Gazetesinin bir yılını doldurmadan kapanması üzerine bu gazeteye ait matbaayı alarak Yeşil Iğdır Gazetesini çıkarmaya başlamıştır. Iğdır’ın en uzun ömürlü yerel gazetesi olarak yayın hayatına devam etmektedir. Yeşil Iğdır Gazetesinin sahibi ve mesul müdürü Fazıl Sıktaş, muhabiri H. Karalar’dır. Günlük Siyasi demokrat gazete olarak çıkarılmaktadır. Yeşil Iğdır Matbaasında basılan gazete yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası haberlere yer vermektedir. Fiyatı on kuruş olan Gazete diğer yerel gazeteler gibi “*Gazete Yardımla Beslenir, Yeşil Iğdır’a Abone Olunuz*” şeklinde abone sayısını arttırmak gayesindedir. Gazete 1970 yılından itibaren Fazıl Sıktaş’ın oğlu Salih Sıktaş tarafından çıkarılmaktadır. 1987 yılına kadar Salih Sıktaş tarafından çıkarılmıştır.⁹⁹ Gazete önce günlük daha sonra pazartesi ve perşembe günleri çıkarılmıştır. 1981 yıllarında pazartesi ve perşembe günleri basılmaktadır. Gazete günümüzde de Iğdır’da yayın hayatına devam etmektedir.

3.4. Kağızman’ın Sesi Gazetesi

Kağızman’ın Sesi Gazetesi 6 Temmuz 1988 tarihinde Kağızman’da yayın hayatına başlamıştır. Haftalık müstakil siyasi gazetedir. Fiyatı 100 kuruş olan gazete çarşamba günleri çıkan gazete dört sayfa olarak basılmaktadır. Gazete logosunun sol tarafında Kars Kalesi’nin resmi ve alt tarafında ise “*Kültürün Sesi Halktan Gelir*” ibaresi bulunmaktadır. Gazetenin sahibi ve mesul müdürü Cafer Bilen’dir. İlk sayısında diğer gazetelerde olduğu gibi neden çıkarıldığını açıklamıştır.¹⁰⁰ Gazete Kağızman haberlerinin yanında Kars ile ilgili haberlere de yer verilmiştir. Gazetede haberlerin yanı sıra şiir ve fıkralara, gerekli telefonlara, reklamlara, kayıp ilanlarına yer verilmiştir. Gazetenin 22 Ağustos 1988 tarihli nüshasındaki bazı haber başlıkları şunlardır: “*Kağızman’da Kadastro Müdürlüğü Kuruldu*”, “*Kars’ın Fethi kutlandı*”.¹⁰¹ Kağızman’ın Sesi Gazetesi günümüzde Kağızman’da yayın hayatına devam etmektedir.¹⁰²

SONUÇ

Kars’ta yerel basın faaliyetleri 1921 yılında başlayıp günümüze kadar yüz yıllık bir süreyi ifade etmekte ve köklü bir geçmişe sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmada 1980 yılına kadar olan Kars’ta yerel basın çalışmaları hakkında bilgi verilmiş ve konumuzu teşkil eden 1980-2000 yılları arasında Kars merkez ve ilçelerinde çıkarılan gazeteler, yayınlanma tarihlerine göre tasnif edilmiştir. Çoğu gazetenin 1980-1982 yıllarına ait nüshalarına ulaşılamamıştır. Böylece Kars İl Halk Kütüphanesinde 1982 yılından itibaren var olan nüshalar üzerinde inceleme yapılabilmektedir.

1980 -2000 yılları arasında Kars merkezde; Hüryurt Gazetesi (1955-2016), Yeni Doğu Gazetesi (1986-1993), Halk Gazetesi (1972-2016), Kars Postası Gazetesi (1976-2016), Serhat Kars Gazetesi (1978-2016), Kars Haber Gazetesi (1981-1983), Mücadele Gazetesi (1987-1991), Hürses Gazetesi (1990-1994), Demokrat Kars Gazetesi (1991-1996), Ölçek Gazetesi (1991-2016), Bayrak Gazetesi (1994-1995), Fetih Gazetesi (1994-1997), Önder Gazetesi

⁹⁸ *Hür Doğu Gazetesi*, 15 Şubat 2016, S. 10135.

⁹⁹ N. Arslan ve S. Tekir, *Kars Basın Tarihi...*, s. 66.

¹⁰⁰ *Kağızman’ın Sesi*, 6 Temmuz 1988, sayı: 1.

¹⁰¹ *Kağızman’ın Sesi*, 22 Ağustos 1988, S. 6.

¹⁰² *Kağızman’ın Sesi*, 29 Aralık 2014, S. 943.

(1998-2016) tarihleri arasında yayınlanmıştır. Kars'ın ilçeleri olan Ardahan'da Doğu Anadolu Gazetesi (1980-1982), Sarıkamış'ta Hür Doğu Gazetesi (1946- 2016), Iğdır'da Yeşil Iğdır Gazetesi (1955-2021) ve Kağızman'da Kağızman'ın Sesi Gazetesi (1988-2016) yayınlanmıştır.

Gazeteler zaman zaman ekonomik sıkıntılarla karşı karşıya kalmalarına rağmen uzun soluklu geçmiş deneyim ve birikimle ayakta kalmaya devam etmişlerdir. Ancak 2016 yılı itibarıyla aldıkları bir kararla iki gazete adı altında birleşmişlerdir. Günümüzde imkânlar ölçüsünde teknolojik yenilikleri yakalamaya çalışan Kars basın organları yayın faaliyetlerini devam ettirmeye çalışmaktadır.

KAYNAKÇA

Bayrak Gazetesi 1994-1995

Demokrat Kars Gazetesi 1991-1996

Doğu Anadolu Gazetesi 1980-1982

Fetih Gazetesi 1994-1997

Halk Gazetesi 1972-2016

Hür Doğu Gazetesi 2016

Hürses Gazetesi 1990-1994

Hüryurt Gazetesi 1955-2016

Kağızman'ın Sesi 1988-2016

Kars Haber Gazetesi 1981-1983

Kars Postası Gazetesi 1976-2016

Mücadele Gazetesi 1987-1991

Nahçıvan Ansiklopediyası, 2. Cilt, Nahçıvan, 2005.

Ölçek Gazetesi 1991-2016

Önder Gazetesi 1998-2016

Serhat Kars Gazetesi 1978-2016

Sürelî Yayınlar

Yeni Doğu Gazetesi 1968-1993

Yeşil Iğdır Gazetesi 1955-1980.

Telif Eserler

Arslan, Nebahat, “Kars'ta Yerel Basın (1929-1964)”, *Folklor-Edebiyat*, C. 17, S. 65, 2011.

Arslan, Nebahat ve Tekir, Süleyman, *Kars Basın Tarihi 1921-1980*, Eser Ofset ve Matbaacılık, Erzurum 2013.

Arslan, Nebahat ve Ural, Selçuk, *Kars Tarihi 1960-1980*, SonçağYayınları, Ankara 2018.

Baykal, Hülya, *Türk Basın Tarihi 1831- 1923*, İstanbul.

Bulunmaz, Barış, “Türk Basın Tarihi İçerisinde Demokrat Parti Dönemi ve Sansür Uygulamaları Öneri”, C.10, Ocak 2012, ss. 203-214.

Bülbül, A. Rıdvan, *Genel Gazetecilik Bilgileri*, Nobel Yayın, Ankara 2000.

Demir, Kenan, “Osmanlı'da Basının Doğuşu ve Gazeteler”, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler*

Dergisi, S. 5, Nisan / April 2014.

Erdoğan, İrfan, “Türkiye’de Gazetecilik ve Bilim İletişimi Yapısal Özellikler Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, Kırkıncı Yıl Kitaplığı, Ankara, 2007.

Ertuğ, H. Refik, *Basın ve Yayın Hareketleri Tarihi*, İstanbul 1970.

Güner, Zekai, *Milli Mücadele Başlarken Türk Kamuoyu (Basın, Siyasi Partiler, Cemiyetler)*, Ankara 1999.

Haytoğlu, Ercan, *Denizli Basın Tarihi (1909-2009)*, Pamukkale Üniversitesi Yayınları, Denizli 2010.

İbrahimov, Osman, “Osmanlı Devleti’nde İlk Basın Yayın Faaliyetleri ve Tuna Gazetesi”, *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 5, Kars 2016.

İnuğur, M. Nuri, *Basın ve Yayın Tarihi*, İstanbul 1958.

Kocabaşoğlu, Uygur ve Birinci, Ali, “Osmanlı Vilâyet Gazete ve Matbaaları Üzerine Gözlemler”, *Kebikeç*, S. 2, Ankara 1995.

Koloğlu, Orhan, “Osmanlıdan Günümüze Türkiye’de Basın”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, 2. bs., C. VI, İstanbul 1994.

Köseoğlu, Aslı, “Erzurum Yerel gazetelerinin Haber İçeriklerine Yönelik Bir İnceleme”, *Atatürk İletişim Dergisi*, S.13/ 2017, ss. 150-151.

Özkaya, Yücel, *Milli Mücadele’de Atatürk ve Basın (1919-1921)*, Ankara 2007.

Şahin, Enis, *Sakarya Basın Tarihi 1919-2004*, Sakarya Gazeteciler Cemiyeti Yayını, İstanbul 2005.

Uçak, Olcay ve Erkal, Abdi, “Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Yerel Basının Gelişim Süreci”, *Selçuk İletişim Dergisi*, 2019,12 (1), ss. 92-122.

Yazıcı, Nesimi ve Kocabaşoğlu, Uygur, “Tuna Vilayet Gazetesi”, *OTAM*, S. 2, Ankara.